

KONTAKT Z DZIECKIEM W SYTUACJI PODEJRZENIA PRZEMOCY W RODZINIE

Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty

seria Profilaktyka

Katarzyna Fenik-Gaberle, Renata Kałucka

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

KONTAKT Z DZIECKIEM W SYTUACJI PODEJRZENIA PRZEMOCY W RODZINIE

Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty

Katarzyna Fenik-Gaberle, Renata Kałucka

seria Profilaktyka

Warszawa 2017

Redakcja merytoryczna

Maria Talar

Redakcja językowa i korekta

Elżbieta Gorazińska

Opracowanie graficzne, projekt okładki

Aneta Witecka

Na okładce wykorzystano zdjęcia: © Picture-Factory/Fotolia.com;

grafika: © Brooman/Fotolia.com, © Fiedels/Fotolia.com

Redakcja techniczna i skład

Barbara Jechalska

ISBN 978-83-65450-96-8

ISBN 978-83-65450-70-8 (seria „Profilaktyka”)

Warszawa 2017

Wydanie I

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp	5
Treści szkoleniowe – poradnik trenera	8
Slajd 1	8
Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty <i>Kontakt z dzieckiem w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie</i>	
Slajd 2	8
Podejrzenie przemocy wobec dziecka	
Slajd 3	9
Podejrzenie przemocy wobec dziecka – obserwacja	
Slajd 4	10
Podejrzenie przemocy wobec dziecka – informacja od dziecka (ujawnienie)	
Slajd 5	11
Podejrzenie przemocy wobec dziecka – informacja od świadka	
Slajd 6	12
Podejrzenie przemocy wobec dziecka – algorytm	
Slajd 7	12
Podejrzenie przemocy wobec dziecka – przykłady obserwacji zachowań dziecka	
Slajd 8	13
Podejrzenie przemocy wobec dziecka – przykłady informacji od dziecka o zagrożeniu jego bezpieczeństwa	
Slajd 9	14
Dziecko inicjuje rozmowę na temat przemocy	
Slajd 10	15
Profesjonalista inicjuje rozmowę na temat przemocy	
Slajd 11	15
Warunki rozmowy	
Slajd 12	17
Cele rozmowy	

Slajd 13	17
Elementy składowe rozmowy z dzieckiem	
Slajd 14	19
Budowanie bezpiecznej atmosfery	
Slajd 15	21
Rozmowa o przemocy z młodszym dzieckiem	
Slajd 16	22
Rozmowa o przemocy ze starszym dzieckiem	
Slajd 17	23
Jak ocenić poziom bezpieczeństwa dziecka?	
Slajd 18	24
Działania interwencyjne w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka	
Slajd 19	25
Rola zawodowa jako wyznacznik etycznego postępowania	
Slajd 20	26
Skutki nieznamomości roli zawodowej	
Slajd 21	26
Zasada poufności – dlaczego jest tak ważna?	

Wstęp

Poniższy scenariusz ma służyć jako kolejna pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenie z zakresu procedury *Niebieskich Kart* w oświacie. Opracowanie stanowi propozycję sposobu prowadzenia przez psychologa szkolnego, pedagoga, pracownika poradni psychologiczno-pedagogicznej lub doradcę metodycznego szkolenia dotyczącego problematyki kontaktu z dzieckiem, co do którego zachodzi podejrzenie, że może doznawać przemocy w rodzinie.

Proponujemy, by odbiorcami zajęć szkoleniowych były zespoły szkół i wszystkich innych instytucji oświatowych, zaś o formie szkolenia decydował trener, gdyż z reguły zależy ona od jego wiedzy i doświadczenia zawodowego.

Scenariusz przekazujemy w okresie wprowadzania kolejnych zmian do *Kodeksu karnego* – tym razem dotyczących odpowiedzialności karnej za niezawiadomienie właściwych organów o przemoc wobec dziecka. Są to nowe i ważne rozwiązania prawne, powiązane ze skutecznością pomocy udzielanej dzieciom i stwarzające jeszcze większe zapotrzebowanie osób zajmujących się pomaganiem na profesjonalną wiedzę z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Jedynym wymogiem, jaki pozwalamy sobie postawić jako autorki, jest nieodpłatny charakter uczestnictwa pracowników oświaty w szkoleniu. Jako że ich rola w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie wymaga przekazywania tej wiedzy szerokiemu gronu odbiorców, udział pracowników oświaty w szkoleniu przyczynia się do znacznego poszerzenia dostępu i zwiększenia liczby odbiorców oddziaływań edukacyjnych.

Uważamy, że przydatność kwestii poruszonych w scenariuszu jest bardzo duża. Ponieważ każde dziecko w Polsce, będące ofiarą przemocy w domu rodzinnym, może ujawnić swojemu nauczycielowi czy wychowawcy własne przeżycia – liczymy, że być może trafi na osobę, która w wyniku zajęć szkoleniowych zyska kompetencje i pomoże swojemu podopiecznemu i jego rodzinie.

Podczas szkolenia warto podkreślić znaczenie współpracy wszystkich pracowników danej placówki, w tym jej dyrekcji. Rekomendujemy, aby

gronu pedagogicznemu ukazać wartość pracy zespołowej, zwłaszcza w warunkach reagowania pracowników oświaty na podejrzenie przemocy w rodzinie. Ich doświadczenia wskazują bowiem, że działanie wspierające dziecko może być bardzo obciążające dla pojedynczego pracownika, ale z pewnością nie będzie takie dla całego zespołu pedagogicznego, ponadto wzajemne wspieranie się pracowników świadczy o wysokim profesjonalizmie placówki edukacyjnej.

Należy zaznaczyć, że w kwestiach spornych, dotyczących współpracy pracowników placówki, istotna jest rola jej dyrektora, który podejmuje ostateczne decyzje i który – szczególnym staraniem realizatorów szkoleń – powinien wziąć udział w spotkaniu.

Rozmowa z dzieckiem o jego poczuciu bezpieczeństwa w rodzinie jest bardzo delikatną kwestią. Zazwyczaj kojarzy nam się z naruszeniem granic intymności rodziny – dlatego wiele osób ma wątpliwości i wycofuje się z udzielania pomocy dziecku, obawiając się negatywnych konsekwencji swoich działań. Jak się najczęściej okazuje, są to jedynie groźby osób dopuszczających się krzywdzenia, które mają na celu uniemożliwienie profesjonalistom wykonywanie ich zadań.

O takich wątpliwościach należy rozmawiać w gronie pedagogów i innych specjalistów, gdyż wymiana doświadczeń uczy wszystkich ostrożności ułatwiającej świadczenie pomocy. Uczestnictwo w szkoleniu ma na celu szczególne uwrażliwienie pracowników oświaty na niezwykle delikatną naturę ujawniania przez dziecko swoich przeżyć. Dla dziecka to bardzo ważna chwila, gdy w zaufaniu powierza ono dorosłemu nadzieję na zmianę swojej sytuacji życiowej. Dla pracownika oświaty to także szansa – niezwykle cenna wychowawczo sposobność bycia dobrym, mądrym i dorosłym nauczycielem – prawdziwym pedagogiem!

Zdajemy sobie sprawę, że potrzeby szkoleniowe pracowników oświaty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są znacznie większe niż przewiduje to tematyka proponowanych pojedynczych zajęć – zalecamy więc skorzystanie ze scenariusza na temat algorytmu postępowania w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka, wcześniej przygotowanego dla Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Rekomendujemy, by spotkanie z pracownikami oświaty składało się z realizacji zaplanowanej tematyki szkolenia oraz rozmowy o doświadczeniach

w tym zakresie starszych stażem pracowników placówki z młodszymi kolegami. Umożliwi to nie tylko zrelacjonowanie dokonań zawodowych, ale także przekazanie informacji, jak szerokie oddziaływanie na życie dzieci ma praca pedagogiczna.

Scenariusz składa się ze specjalnie przygotowanej w programie Power Point prezentacji oraz omówienia każdego jej slajdu w poradniku trenera. Realizatorów zachęcamy też do uzupełnienia szkolenia własnymi pomysłami edukacyjnymi.

Zalecamy, by na zakończenie spotkania szkoleniowego przekazać uczestnikom informację o lokalnym systemie przeciwdziałania przemocy wobec dzieci lub zaprosić na takie spotkanie przedstawiciela zespołu interdyscyplinarnego.

Proponowana problematyka szkolenia obejmuje:

- ◆ podstawowe informacje dotyczące przemocy w rodzinie (zachęcamy też do skorzystania z wcześniejszych opracowań Ośrodka Rozwoju Edukacji);
- ◆ omówienie sytuacji ujawniania przemocy wobec dziecka;
- ◆ istotne aspekty rozmowy na temat bezpieczeństwa w rodzinie – zarówno z młodszym, jak i ze starszym dzieckiem;
- ◆ praktyczne wskazówki dotyczące oceny stopnia bezpieczeństwa dziecka;
- ◆ aspekty etyczne, związane z reagowaniem na ujawnienie przez dziecko doświadczeń przemocy.

Realizatorom szkolenia życzymy dużo zawodowej i osobistej satysfakcji z przeprowadzonych zajęć oraz nabycia nowej wiedzy na temat potrzeb zawodowych uczestników.

Katarzyna Fenik-Gaberle, Renata Kałucka

Treści szkoleniowe – poradnik trenera

Slajd 1

Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty

Kontakt z dzieckiem w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie

Slajd 2

Podęjrzenie przemocy wobec dziecka

Sytuacja taka rozpoczyna się, kiedy pracownik oświaty – pedagog lub nauczyciel – zauważa niepokojące zachowania dziecka lub pozyskuje informacje na ten temat od samego dziecka albo od osoby, która jest świadkiem przemocy w jego rodzinie.

- ◆ **Obserwacja zachowań dziecka**

Pierwszym ważnym symptomem stosowania przemocy wobec dziecka jest znacząca zmiana jego zachowania. Dziecko dotychczas wycofane zaczyna zupełnie inaczej funkcjonować w grupie: jest głośnie, agresywne, skupia na sobie uwagę. W innej sytuacji: uczeń postrzegany jako aktywny, otwarty w komunikacji zaczyna unikać kontaktu, wycofuje się z aktywności i relacji. W obu przypadkach są to pierwsze sygnały wskazujące, że dzieje się coś niepokojącego, często oznaczające, że skończyły się możliwości wytrzymywania przez dziecko trudnej sytuacji, np. w rodzinie. Innym wyraźnym znakiem są zdarzenia odtwarzania przemocy w relacjach z rówieśnikami.

- ◆ **Informacja o doświadczeniach dziecka, pochodząca od samego dziecka (ujawnienie) lub od świadka przemocy**

Osoby doświadczające w dzieciństwie przemocy ze strony rodziców opowiadają, że wielokrotnie próbowały dać sygnał dorosłym, z którymi przebywały, o doznawanej przemocy lub zaniedbaniu. Wiele z nich, będąc dzieckiem, wprost opisywało swoje przeżycia, mówiąc o zachowaniach agresywnego rodzica. Inne – raczej przekazywały sygnał o swojej krzywdzie, który jednak nie został rozpoznany przez dorosłych.

Ujawnienie faktów dotyczących doznawanej przemocy to bardzo skomplikowane przeżycie, łączące się z odczuwaniem trudnych

emocji, wątpliwościami, poczuciem winy. Profesjonaliści na co dzień pracujący z dziećmi powinni być czujni na te właśnie sygnały, ponieważ są one jednocześnie prośbą o pomoc!

Slajd 3

Podejrzanie przemocy wobec dziecka – obserwacja

Profesjonalista, obserwując dziecko będące ofiarą przemocy w rodzinie, może zauważyć różne symptomy jego przeżyć:

- ◆ **Dziecko odreagowuje doświadczenia**

W codziennych sytuacjach szkolnych dziecko odreagowujące zdarzenia, które miały miejsce w jego domu rodzinnym, przejawia nieadekwatne zachowania. Może reagować lękiem, agresją, rozbawieniem, dużą koncentracją uwagi – w sytuacjach, do których te emocje nie pasują. Dziecko szczególnie wyraźnie reaguje na tematykę zajęć, podczas których pojawia się opis zaniedbania lub przemocy w rodzinie, ale także bliskości między dzieckiem a rodzicem lub wsparcia udzielanego dzieciom. W takich sytuacjach może okazywać wzruszenie, przejawiać agresję, unikać tych tematów albo je wyśmiewać.

- ◆ **Dziecko powtarza, odtwarza doświadczaną przemoc**

U dzieci młodszych odtwarzanie pojawia się z reguły podczas zabawy – bywa, że wprost odtwarzają rolę sprawcy, ofiary czy świadków, urządzając różne odmiany zabawy „w dom”. Starsze dzieci odtwarzają swoje przeżycia w relacji z rówieśnikami i dorosłymi. Można zauważyć, że w odniesieniu do innych prezentują pewien wzór zachowania: w każdej relacji jest ofiara i sprawca – i ten mechanizm znajduje odzwierciedlenie w warunkach przemocy rówieśniczej. Sytuacja, którą kreują w grupie szkolnej, jest podobna do obserwowanej w domu rodzinnym, więc automatycznie wchodzą w rolę ofiary lub sprawcy.

Młodsze dziecko najczęściej naturalnie powtarza zachowania dorosłych członków rodziny, ponieważ myśli, że przemoc jest typowym elementem relacji między ludźmi. Nie wie, że zachowania charakterystyczne dla domowników nie są normalne i powszechne – często więc nie ukrywa, na czym polegają zachowania członków jego rodziny. Starsze dziecko, odreagowując swoje doświadczenia, czasem identyfikuje się ze sprawcą, czasem sprawdza granice reakcji dorosłych,

często jego zachowania wyglądają jak powtarzanie zachowań sprawcy.

Dzieci starsze, poddawane przemocy, w relacjach z innymi osobami bywają agresywne. Agresja może być dla nich sposobem na wyładowanie nagromadzonych emocji, których nie mogą odreagować w domu, może być także odpowiedzią na brak reakcji w rodzinie na agresywne zachowanie rodzica. Dzieci, nawet poza domem, podświadomie oczekują tej reakcji od innych osób – ponieważ jej potrzebują!

Slajd 4

Podjęcie przemyśle wobec dziecka – informacja od dziecka (ujawnienie)

Dzieci ujawniają swoje doświadczenia w kontakcie z osobą, którą darzą zaufaniem lub gdy czują, że przemoc powtórzy się bądź nasili.

Proces ujawniania doświadczanej przemocy ma wielowymiarowy charakter:

- ♦ **Ujawnienie następuje często w wyniku silnego przeżycia**, którym może być chwilowe lub utrwalające się odczucie bliskości i poczucie bezpieczeństwa w relacji z dorosłym. Jest to ważny moment, oznaczający gotowość dziecka do wyjścia z roli biernej ofiary i wymagający uważnego wspierania przez osoby dorosłe.
- ♦ **Dziecko powoli zaczyna rozpoznawać dynamikę zjawiska przemocy w rodzinie** – wtedy bodźcem uruchamiającym ujawnienie może być poczucie, że napięcie przemocy, które na chwilę spadło, znowu zaczyna narastać lub z jakiegoś powodu przemoc może być bardziej drastyczna. Ujawnienie jest wtedy ostatnią deską ratunku dla dziecka – gwałtowną próbą ochrony siebie i biskich przed kolejnym aktem przemocy.
- ♦ **Dzieci ujawniają doświadczanie przemocy, opisując niektóre zachowania sprawcy i swoje odczucia**, co stanowi wyraz lęku, paniki, obawy, poczucia zagrożenia, prośby o pomoc bądź jest informacją o konsekwencjach przemocy lub myśli, że zostaną srogo ukarane za jej ujawnienie.

- ♦ **Dzieci ujawniają przemoc w sposób im dostępny** – używają swojego języka, bo nie umieją profesjonalnie opisać zachowań sprawcy i swoich odczuć, nie dysponując fachowymi określeniami. Czasem wycofują się z wypowiedzianych słów, z obawy przed reakcją rodziców wynikającą z systemu rodzinnego – boją się gniewu sprawcy albo eskalacji przemocy.
- ♦ **Dzieci opowiadają o przemoc w rodzinie, ale nie rozumieją sensu swojego doświadczenia i nie umieją nazwać osoby odpowiedzialnej za jej stosowanie** – dlatego często usprawiedliwiają bliskich, którzy je krzywdzą. Ujawniając przemoc, nadal znajdują się na samym początku procesu zmiany. Dopiero w trakcie terapii – gdy otrzymają profesjonalną pomoc – będą uczyły się, że to nie one są winne, ale sprawcy i bierni świadkowie, którzy ponoszą odpowiedzialność za swoje zachowania.

Slajd 5

Podjęcie przemoc wobec dziecka – informacja od świadka

Zgodnie z procedurą *Niebieskich Kart* pracownik oświaty nie musi weryfikować uzyskanej od świadka informacji o przemoc doświadczanej przez dziecko. Jest zobowiązany do uruchomienia procedury, czyli wypełnienia dokumentacji i przekazania jej zespołowi interdyscyplinarnemu – sam nie ma więc obowiązku sprawdzania, czy dziecko potwierdzi informacje świadka. Pracownik oświaty może to jednak zrobić, gdyż sposobność taka wynika z jego zawodowej roli – w gestii nauczyciela czy innego specjalisty leży bowiem opieka pedagogiczna, wspieranie rozwoju dziecka i pomaganie dziecku będącemu w trudnej sytuacji rodzinnej.

Jeśli świadkiem stosowania przemocy jest inne dziecko, które przekazuje informacje na ten temat pracownikowi oświaty, warto, by pracownik porozmawiał też z dzieckiem będącym ofiarą przemocy i poprosił je o uzupełnienie informacji. Potrzeba taka wynika z faktu, że rówieśnicy ofiar – również dzieci – nie mają wiedzy na temat prawidłowej reakcji na ujawnienie – w związku z tym tylko dorosła osoba może adekwatnie rozpocząć proces pomagania dziecku.

Slajd 6

Podjęcie przemyśle wobec dziecka – algorytm

Pracownikom oświaty zalecamy użycie dedykowanego im narzędzia, stanowiącego informację o rodzaju postępowania wdrażanego w związku z podejrzeniem przemyśle w rodzinie ucznia czy podopiecznego.

Na procedurę postępowania składają się:

- ♦ kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemyśle w rodzinie wobec dziecka, czyli lista sygnałów pomocnych we wstępnej ocenie poziomu bezpieczeństwa dziecka w rodzinie, w sytuacji gdy zachodzi podejrzenie, że może ono doświadczać przemyśle;
- ♦ algorytm postępowania w przypadku podejrzenia przemyśle w rodzinie wobec dziecka, czyli wskazówki, jakie postępowanie należy wdrożyć w odniesieniu do danego dziecka i jego rodziny.

Materiały na ten temat są dostępne na stronie www.niebieskałinia.pl/ algorytmy

Slajd 7

Podjęcie przemyśle wobec dziecka – przykłady obserwacji zachowań dziecka

Wielu pracowników oświaty reaguje nieprawidłowo, słysząc relacje dziecka dotyczące przemyśle w rodzinie. Dzieje się tak m.in. dlatego, że nigdy wcześniej nie zetknęli się z takimi sytuacjami lub nigdy nie słyszeli, w jaki sposób dzieci mogą ujawniać przemoc. Bywa, że w realnych sytuacjach wpadają w panikę, a decyzję o działaniach podejmują pod wpływem emocji.

Z tego powodu warto zapoznać się z przykładami obserwacji, poczynionymi przez nauczycieli i innych specjalistów, z relacji których wynika, że w domu stosowana jest przemoc, a dziecko jest jej ofiarą:

- ♦ **Dzieci bawią się, odtwarzając relację dziecko – dorosły**
W odgrywanej scenie dziecko wcielające się w rolę osoby dorosłej stosuje przemoc, np. używa poniżających słów, bije, dotyka w intymne miejsca, nie udziela potrzebnej pomocy.

- ♦ **Dzieci reagują wyraźniej na zachowania o charakterze agresywnym niż na spokojną rozmowę**
Jeśli dorośli zachowują się agresywnie, dzieci – słysząc ich podniesiony głos lub krzyk – są posłuszne i grzeczne. Mechanizm ich reagowania nie oznacza jednak, że potrzebują takich właśnie zachowań osób dorosłych, ale że są przyzwyczajone do tego rodzaju incydentów ze strony rodziców czy opiekunów. W rzeczywistości dzieci bardzo boją się zachowań agresywnych!
- ♦ **Dzieci powielają zachowanie sprawcy**
W sytuacjach, w których zachowania dzieci stanowią lustrzane odbicie postaw ich opiekunów – dzieci mówią o sobie i traktują się tak, jak są traktowane przez bliskich, którzy je krzywdzą. Krzywdzone dzieci wykazują wysoki poziom napięcia emocjonalnego i są autoagresywne – krytykują się, zachowują nieprzyjemnie, za co otrzymują upomnienia i ponoszą konsekwencje swojego zachowania. Powielany przez nie sposób postępowania, powtarzany po sprawcy, jest jak pętla – przynosi im trudne emocje, a te powodują dalsze nieposłuszeństwo i kolejne upomnienia ze strony dorosłych.

Slajd 8

Podejrzenie przemocy wobec dziecka – przykłady informacji od dziecka o zagrożeniu jego bezpieczeństwa

Podczas szkolenia warto przytoczyć kilka sytuacji ilustrujących sposób ujawniania przez dzieci przemocy, której doznają w domu rodzinnym. Przykłady mogą pomóc wielu nauczycielom i pedagogom wyobrazić sobie funkcjonowanie dziecka w takiej chwili oraz zaplanować profesjonalną reakcję.

Dziecko, ujawniając przemoc, może mówić o:

- ♦ **Zaniedbaniu!**
Mamy znowu długo nie było w domu, nie było co jeść, a jak wróciła, była pijana.
- ♦ **Przemocy fizycznej!**
Wiem, że to moja wina – gdybym była lepsza, tata by się nie denerwował i mnie nie bił.

- ♦ **Wykorzystywaniu seksualnym!**
Nie lubię zostawać sama w domu z wujkiem – dotyka mnie w intymne miejsca albo każe się rozbierać.
- ♦ **Przemocy psychicznej!**
Myślę, że mama ma rację, gdy mówi, że nic ze mnie nie będzie i że zmarowała sobie przeze mnie życie.

Slajd 9

Dziecko inicjuje rozmowę na temat przemocy

Bywa, że pierwsze kroki interwencyjne, czyli rozmowę o swoim bezpieczeństwie, dziecko podejmuje samo. Podczas szkolenia warto więc poświęcić nieco czasu na omówienie tej sytuacji, gdyż na ogół zaskakuje ona pracowników oświaty i na początku może się im wydawać bardzo trudna.

Dzieci sygnalizują potrzebę rozmowy na temat zagrożenia bezpieczeństwa w rodzinie w typowy sposób:

- ♦ **Proszą o chwilę rozmowy, pytając:**
Czy ma pani czas?
Czy pan by ze mną porozmawiał, gdybym coś chciała powiedzieć?

Sprawdzają w ten sposób gotowość nauczycieli do zainteresowania się ich sprawami. Nie oznacza to niechęci do podejmowania trudnych dla dziecka kwestii, a jest raczej próbą oswojenia się z sytuacją rozmowy z nauczycielem na inny i do tego trudniejszy niż zazwyczaj temat.

- ♦ **Pytają, czy mogą coś powiedzieć w zaufaniu**
Kontrolują wtedy reakcję dorosłego, a czasem proszą o potraktowanie przekazywanych informacji jako poufnych. Dzieci, kierując do nauczyciela prośby, zwracają się o zadbanie o swoje emocje – takie jak lęk i wstyd – związane z funkcjonowaniem rodziców. Wyrażają też obawę, że rówieśnicy lub osoby postronne, dowiadując się o ich sytuacji, wyśmieją ich złe doświadczenia i tym samym umniejszą krzywdę.

- ♦ **Twierdzą, że już nie mogą wytrzymać w domu**
Oznacza to stan bardzo poważnego zagrożenia – wypowiedzi dziecka mogą wskazywać na jego wyczerpanie psychiczne i w konsekwencji pojawienie się np. myśli rezygnacyjnych, depresyjnych czy samobójczych, a także sygnalizować poczucie realnego zagrożenia fizycznego, np. niebezpieczeństwo poniesienia uszczerbku na zdrowiu.
- ♦ **Mówią o lęku przed powrotem do domu**
Informują w ten sposób, że sytuacja przemocy prawdopodobnie znacznie się pogarsza – przemoc narasta i w odczuciu dziecka jest bardziej gwałtowna. Czasem dzieci mówią też o lęku o rodzeństwo lub o drugiego rodzica, sygnalizując tym samym brak ochrony ze strony jakiegokolwiek dorosłego w ich rodzinie.

Slajd 10

Profesjonalista inicjuje rozmowę na temat przemocy

Profesjonalista podejmuje pierwsze kroki interwencyjne, jeśli podejrzewa stosowanie przemocy wobec dziecka. Zachęca dziecko do rozmowy, jeżeli:

- ♦ widzi zmianę zachowania dziecka;
- ♦ zauważa ślady, które mogą wskazywać na używanie wobec dziecka przemocy;
- ♦ widzi u dziecka objawy lęku;
- ♦ otrzymuje informację od innej osoby (np. innego dziecka, rodzica innego dziecka), która podejrzewa, że wobec dziecka stosowana jest przemoc.

Slajd 11

Warunki rozmowy

Rozmowa z dzieckiem powinna mieć swoje uzasadnienie, czyli musi wynikać z jednej z możliwych sytuacji:

- ♦ **Komunikat dziecka** – dziecko informuje, że w jego rodzinie dzieje się coś niepokojącego, i chce o tym porozmawiać.

- ♦ **Decyzja osoby dorosłej** – nauczyciel lub pedagog decyduje się na rozmowę, ponieważ osobiście zauważył lub powziął informację od innej osoby z grona pedagogicznego o niepokojących sygnałach, wskazujących na stosowanie wobec dziecka przemocy.

Błędem jest rozmawianie z dzieckiem o przemocy z innych powodów, takich jak np. wcześniejsze przesłuchiwanie go przez prokuraturę lub chęć zaspokojenia ciekawości przez osobę dorosłą.

WAŻNE!

Decyzję o rozmowie z dzieckiem na temat przemocy warto podjąć zespołowo.

Przeprowadzenie profesjonalnej rozmowy wymaga:

- ♦ **Zadbania o spokojne miejsce rozmowy**, bez udziału innych osób, przerywania spotkania, wchodzenia i wychodzenia z pokoju, korzystania z telefonu itd.
- ♦ **Zapewnienia czasu na rozmowę**, trwającą minimum 30 minut. Nie wolno się spieszyć, a dziecku należy poświęcić tyle czasu, ile potrzebuje. Rozmowa pod presją czasu nie umożliwia rozmówcom nawiązania kontaktu – ani specjaliście, ani dziecku. Jeśli spotkanie przedłuży się, a wymaga zakończenia z powodu wyczerpania się przeznaczonego czasu, warto umówić się na następny raz w najbliższym terminie.
- ♦ **Wykazywania cierpliwości**, która jest wielką cnotą, ale którą każdy profesjonalista pracujący z dziećmi powinien doskonalić. Należy pamiętać, że dziecko nie będzie mówiło tego, co dokładnie chce usłyszeć dorosły, nie da się też do końca zaplanować spotkania – dlatego istnieje duże ryzyko okazywania zniecierpliwienia, nawet przez specjalistę.
- ♦ **Sporządzenia z rozmowy dokumentacji**, która powinna mieć formę notatki z wypowiedzi dziecka, uwzględniającej odtworzone zwroty, używane przez dziecko.

Slajd 12

Cele rozmowy

- ♦ **Wstępne rozpoznanie sytuacji dziecka**

Polega na uzyskaniu od dziecka informacji o jego sytuacji osobistej i rodzinnej, a także obserwowaniu jego zachowania i stanu emocjonalnego podczas rozmowy. Dane te będą stanowić podstawę analizy dotyczącej udzielania pomocy dziecku i jego rodzinie.
- ♦ **Ustalenie osób, które mogą zadbać o bezpieczeństwo dziecka**

Jeśli występuje zagrożenie przemocą domową, najbardziej pożądaną sytuacją z punktu widzenia skuteczności działań interwencyjnych jest współpraca placówki z rodzicem niekrzywdzącym, z którym należy porozmawiać po spotkaniu z dzieckiem. Innymi osobami, które mogą zadbać o bezpieczeństwo dziecka, są przedstawiciele dalszej rodziny, np. dziadkowie, ciotki, wujkowie, starsze pełnoletnie rodzeństwo itd.
- ♦ **Weryfikacja podejrzenia powziętego przez profesjonalistę**

Jeśli rozmowa z dzieckiem inicjowana jest przez profesjonalistę na skutek podejrzenia, że dziecko doznaje przemocy, materiał zebrany podczas rozmowy służy do weryfikacji tych podejrzeń.
- ♦ **Ocena stopnia zagrożenia bezpieczeństwa dziecka**

Od oceny stopnia zagrożenia bezpieczeństwa dziecka zależą działania, które podejmie placówka oświatowa (slajd 6 – algorytm).

Slajd 13

Elementy składowe rozmowy z dzieckiem

- ♦ **Nawiązanie kontaktu z dzieckiem**

Należy przyjąć, że rozmowa o przemoc domowej z dzieckiem, które być może jej doznaje lub ją obserwuje, należy do trudnych. Niezależnie od tego, czy dziecko ma potrzebę ujawnienia złej sytuacji panującej w domu, czy to specjalista z obawy o bezpieczeństwo dziecka chce z nim porozmawiać – zawsze rozmowa o przemoc domowej dotyczy kogoś z rodziców lub opiekunów, i z tego powodu jest dla dziecka kłopotliwa.

Dziecko wie, że przemoc jest czymś złym (nie dotyczy to dzieci małych, które nie mają świadomości, że są krzywdzone przez rodzica). Podczas rozmowy o przemocy automatycznie pojawia się u niego – nie zawsze uświadomiane od razu – poczucie niełojalności wobec rodziców czy opiekunów. Kiedy dziecko występuje przeciwko rodzicowi, czyli osobie należącej do jego najbliższego otoczenia, powstaje konflikt pomiędzy krytyczną wypowiedzią o złych zachowaniach osoby, która nie powinna krzywdzić swego dziecka, a tendencją do uniknięcia takiej rozmowy. Z tego powodu nawiązanie przez profesjonalistę kontaktu z dzieckiem staje się koniecznym warunkiem jej przeprowadzenia, zwłaszcza że rozmowa powinna przebiegać w atmosferze bezpieczeństwa i komfortu.

♦ **Rozmowa o przemocy**

Dzieci, które doznają przemocy lub są jej świadkami, mają potrzebę podzielenia się z kimś swoimi doświadczeniami, mimo wiążących się z tym trudności emocjonalnych. Możliwość porozmawiania w spokojnej i bezpiecznej atmosferze przynosi dziecku ulgę i stwarza nadzieję na otrzymanie pomocy – dlatego zasadniczym elementem rozmowy jest jej temat.

Chcąc stworzyć życzliwą atmosferę, należy przede wszystkim zapytać dziecko, czy jest coś, o czym chciałoby porozmawiać. Jeśli wyraża taką chęć, trzeba je wysłuchać, jeśli nie – zadać pytania dotyczące stosunków panujących w rodzinie, relacji między domownikami, klimatu emocjonalnego, sposobu reagowania rodziców na różne zachowania dziecka, subiektywnego z punktu widzenia dziecka poczucia bezpieczeństwa w domu rodzinnym itp.

W miarę potrzeby należy postawić pytania uszczegóławiające wypowiedź dziecka. Jeśli ujawni ono przemoc domową, można zapytać o jej częstotliwość, kiedy zdarzyła się po raz ostatni i po raz pierwszy, jakie zachowanie sprawcy było dla dziecka najgorsze itd.

Jeśli dziecku trudno jest mówić, należy reagować spokojnie i empatycznie – trzeba dziecko uspokoić, docenić jego dotychczasową relację z rozmówcą, pamiętając, że jest to dla niego niełatwa sytuacja.

Drugim elementem rozmowy jest zbadanie, czy o bezpieczeństwo dziecka mogłaby zadbać inna osoba dorosła niż sprawca, czy rodzic

niekrzywdzący wie o sytuacji zrelacjonowanej przez dziecko oraz jaka była jego reakcja – czy podjął działania zmierzające do zatrzymania niewłaściwych zachowań sprawcy przemocy. Jeśli dziecko nie ma drugiego rodzica albo okaże się, że także i on stanowi zagrożenie, należy zapytać o innych dorosłych z rodziny, którzy mogliby pomóc dziecku w zapewnieniu mu bezpieczeństwa.

- ◆ **Zakończenie spotkania**

Kiedy rozmowa zmierza ku końcowi, należy ją podsumować, podziękować dziecku za trud włożony w spotkanie oraz przekazać krótką informację o działaniach, które będą podjęte w jego sprawie. Jeżeli nie ma pewności, co do dalszych kroków, trzeba uprzedzić dziecko o konieczności przeprowadzenia konsultacji oraz zapewnić je o rychłym przekazaniu wyników. Nie mówimy dziecku, że to straszne, co opowiedziało, nie mówimy, że nie wiemy co zrobić, że jesteśmy bezradni. Na tym etapie nie należy oceniać sytuacji dziecka, natomiast bardzo ważna dla niego jest transparentność dalszych działań, ponieważ to dziecko jest ich podmiotem. Jeżeli zachodzi konieczność przeprowadzenia rozmowy z rodzicem niekrzywdzącym, trzeba dziecku o tym powiedzieć, bo jeśli nie dostanie ono takiej informacji, a dopiero potem otrzyma wiadomość o wynikach rozmowy – do tego czasu prawdopodobnie będzie odczuwało duży niepokój.

Slajd 14

Budowanie bezpiecznej atmosfery

Rozmowę poprzedza nawiązanie kontaktu z dzieckiem, co ułatwia przebieg spotkania:

- ◆ **Przedstawienie się**

Jeśli profesjonalistą jest osobą, której dziecko nie zna, powinna przedstawić się.

- ◆ **Rozpoczęcie rozmowy od tematu neutralnego**

Na początku rozmowy profesjonalista powinien poruszyć temat niezwiązany bezpośrednio z podejrzeniem przemocy, chyba że dziecko samo prosiło o rozmowę i jest gotowe na nią, ponieważ chce ujawnić zdarzenie.

- ♦ **Zaprezentowanie celu rozmowy**

Chciałabym porozmawiać z tobą, bo ostatnio zauważyłam, że jesteś często zdenerwowany, niespokojny.

Postanowiłam zaprosić cię na spotkanie, żeby porozmawiać, bo ostatnio często widzę, że jesteś smutny, przygnębiony. Zastanawiam się, czy wszystko u ciebie w porządku. Co się dzieje?

- ♦ **Zaakcentowanie powodu, dla którego rozmowa jest ważna**

Moim zadaniem jako twojego wychowawcy jest dbanie, abyś czuł się dobrze.

Moim zadaniem jako pedagoga jest dbanie, abyś był bezpieczny.

- ♦ **Utrzymywanie spokojnego tonu rozmowy**

Zdarza się, że rozmowa jest trudna również dla profesjonalisty, a powodów takiej sytuacji może być wiele. Bywa, że spotkanie nie przebiega zgodnie z planem – osoba prowadząca wpada w panikę, traci pewność siebie, przestaje kontrolować swoje emocje i zaczyna pytać dziecko o rzeczy nieistotne. Taka sytuacja wywołuje niepokój także u dziecka, które nie rozumie, dlaczego pytania dotyczą czegoś mniej ważnego, a pomijane są kwestie mające dla niego większe znaczenie.

W innych warunkach, kiedy dziecko ujawnia zachowanie sprawcy, u profesjonalisty może pojawić się niedowierzenie, w następstwie czego pyta on dziecko:

*Czy jesteś pewien, że tata tak zrobił? Przecież nie chciałby cię skrzywdzić...
To niemożliwe, naprawdę mama tak cię traktuje...*

Takie pytania zawierają komunikat, że profesjonalista nie wierzy dziecku, co w konsekwencji powoduje, że dziecko zamyka się i nie chce kontynuować rozmowy. Profesjonalista powinien więc unikać zbędnych emocji.

- ♦ **Akceptacja sposobu, w jaki komunikuje się dziecko**

To, co mówi dziecko, stanowi surowy materiał, który posłuży do późniejszej analizy. Sposób komunikowania się z profesjonalistą jest właściwy dla danego dziecka, a jego wypowiedź może zawierać elementy, które nie zawsze podobają się dorosłemu, np. wulgaryzmy przy określaniu zachowań o charakterze przemocy. Dziecko może też mieć kłopot z dobraniem odpowiednich słów, aby opowiedzieć o swoich przeżyciach – może więc być nieporadne i irytujące.

Trzeba akceptować sposób komunikowania się charakterystyczny dla danego dziecka – nie należy go oceniać i poprawiać. Spostrzeżenia dotyczące słownictwa, jakiego ono używa czy jego nieadekwatnego zachowania, warto przekazać terapeutcie, który będzie wspierał dziecko.

- ◆ **Empatyczne reagowanie na trudności dziecka związane z rozmową**

Może się zdarzyć, że dziecku trudno jest opowiadać o swoich doświadczeniach lub odpowiadać na pytania profesjonalisty. Dziecko może się bać sprawcy albo obawiać się, czy rozmówca mu uwierzy, może także wstydzić się swojej rodziny i tego, że źle się w niej dzieje. W każdej takiej sytuacji dziecko albo przestaje mówić, albo okazuje silne emocje, np. zaczyna płakać. Rolą prowadzącego rozmowę jest empatyczne reagowanie – okazywanie zrozumienia, udzielenie dziecku wsparcia, wzbudzanie nadziei na poprawę jego sytuacji.

Slajd 15

Rozmowa o przemoc z młodszym dzieckiem

- ◆ **Używanie języka dostosowanego do wieku dziecka**

- ◆ **Używanie zabawek**

Jeśli dziecko ma trudności z opowiedzeniem o sytuacji, należy je poprosić, aby ukazało ją, używając zabawek. To ułatwi mu zrelacjonowanie przebiegu zdarzenia, o które pyta rozmówca i o którym dziecko opowiada.

- ◆ **Nieznajomość pojęć**

Należy uwzględnić, że dziecko może nie znać pojęć takich, jak: czas, dni tygodnia, pory roku, pory dnia, określenie miejsca, nazywanie zachowania itd. Małe dziecko na pytanie: *Kiedy to się zdarzyło?* może odpowiedzieć: *Jutro!*, ponieważ nie zna pojęcia czasu.

- ◆ **Sprawdzanie, czy dziecko rozumie wypowiedź rozmówcy**

W rozmowie z dzieckiem trzeba stosować techniki dobrej komunikacji interpersonalnej – parafrazowanie, klaryfikowanie wypowiedzi. Profesjonalista, używając swojego słownictwa, powinien zwracać uwagę, czy dziecko rozumie znaczenie wypowiedzianych przez niego słów.

Parafrazowanie – powiedzenie swoimi słowami tego, co przekazało dziecko; rozwinięcie wypowiedzi dziecka, z zachowaniem zasadniczego jej sensu, np.: *Zastanawiam się, czy chciałeś powiedzieć, że bolała cię głowa, kiedy rodzice krzyczeli na siebie.*

Klaryfikowanie – podsumowanie większej części wypowiedzi dziecka w celu uporządkowania tego, czego dotyczyła rozmowa, i sprawdzenia, że obie osoby wiedzą, że rozmawiają o tym samym, np.: *Czyli rozmawiamy o tym, że nie tylko wtedy bolała cię głowa, ale też wtedy, kiedy trzeba było wracać z przedszkola do domu – tak?*

Slajd 16

Rozmowa o przemocy ze starszym dzieckiem

♦ **Pytania ogólne**

Należy zadawać pytania ogólne, dając dziecku możliwość wypowiedzenia się swoimi słowami, np.:

O jakich sytuacjach, wydarzeniach, swoich odczuciach dotyczących twojej rodziny chciałbyś mi opowiedzieć?

♦ **Uszczegółowienie**

Kiedy dziecko zacznie opowiadać, należy zachęcać je do uszczegółowienia wypowiedzi poprzez zadawanie pytań, np.:

Czy mógłbyś powiedzieć o tym więcej?

Czy jest coś, o co nie zapytałam, a jest ważne w tej sprawie i powinniśmy o tym porozmawiać?

Czy mógłbyś po swoim opowiedzieć o tej sytuacji?

♦ **Doprecyzowywanie**

Gdy dziecko zacznie już opowiadać, chcąc ułatwić mu doprecyzowanie wypowiedzi, należy pytać o konkretne zachowania, np.:

Jak zachowała się wtedy mama?

Jak zachował się wtedy tata?

W jaki sposób zachowują się rodzice, kiedy są zdenerwowani?

Co wtedy robi mama?

Co wtedy robi tata?

Jakich zachowań ty nie lubisz?

Slajd 17

Jak ocenić poziom bezpieczeństwa dziecka?

Ocena poziomu bezpieczeństwa dziecka stanowi podstawę do dalszych działań profesjonalisty i opiera się na analizie elementów dostępnego materiału, takich jak:

- ◆ **Objawy**

Analiza wszystkich objawów, które wskazują na doświadczanie przez dziecko przemocy, prowadzona jest z wykorzystaniem wiedzy zespołu pedagogicznego o skutkach stosowania przemocy wobec dzieci. Wiedza ta pochodzi z obserwacji zespołu oraz rozmowy z dzieckiem. Do analizy objawów należy wykorzystywać kwestionariusz będący częścią wspomnianego wcześniej algorytmu (slajd 6).

- ◆ **Ujawnienie przemocy**

Ocena, czy doszło do ujawnienia przemocy stosowanej wobec dziecka lub jego najbliższych, dokonywana jest na podstawie rozmowy z dzieckiem oraz sygnałów pochodzących od innych osób, będących świadkami przemocy. Ujawnienie ma miejsce również wtedy, kiedy profesjonalista nie dowierza dziecku mówiącemu o przemocy – wówczas ocena wiarygodności wypowiedzi dziecka należy do biegłego, nie jest obowiązkiem nauczyciela, pedagoga, psychologa, wychowawcy czy innego przedstawiciela szkoły lub placówki oświatowej.

- ◆ **Ocena jakościowa przemocy**

Jeżeli doszło do ujawnienia przemocy, ważna jest ocena stopnia jej nasilenia, dokonywana na podstawie analizy wypowiedzi dziecka, informacji o jego sytuacji rodzinnej, wiedzy dotyczącej cykli przemocy. Osoby oceniające stopień nasilenia przemocy powinny ustalić, jak długo i w jakich formach ona występuje, jakie zachowanie jest typowe dla sprawcy, które z jego zachowań było najgorsze, kiedy miał miejsce ostatni akt przemocy, czy dziecko jest świadkiem czy ofiarą przemocy, kto w rodzinie doznaje przemocy, jeżeli nie jest to dziecko.

- ◆ **Wskazanie potencjalnego sprawcy lub sprawców przemocy**

Jeśli dziecko wskazuje jednego z rodziców jako sprawcę przemocy, należy porozmawiać o postawie drugiego rodzica, aby zorientować się, czy stanowi on wsparcie dla dziecka. Najtrudniejsze rokowanie, dotyczące udzielenia pomocy dziecku doznającemu przemocy

lub będącemu jej świadkiem, jest wtedy, kiedy oboje rodzice dopuszczają się przemocy wobec swojego dziecka lub siebie nawzajem.

- ♦ **Sposób, w jaki reaguje dziecko**

Występowanie ostrej przemocy, która charakteryzuje się agresją, wściekłością, furią, znacznym brakiem kontroli ze strony sprawcy, może powodować strach dziecka przed powrotem do domu lub obawy o życie i zdrowie swoje bądź innych osób z rodziny. Integralnym elementem oceny poziomu bezpieczeństwa dziecka jest analiza jego sytuacji także pod tym względem.

Slajd 18

Działania interwencyjne w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka

Decyzję, czy i jakie działania interwencyjne rozpocząć, należy podejmować zespołowo – w gronie innych osób z placówki, które są zaangażowane w pomoc dziecku i jego rodzinie.

- ♦ **Rozmowa z rodzicem niekrzywdzącym**

Jest pierwszym i koniecznym działaniem interwencyjnym. Ma na celu przekazanie rodzicowi, że szkoła lub placówka oświatowa dysponuje niepokojącymi informacjami dotyczącymi bezpieczeństwa dziecka i jest zobowiązana do podjęcia stosownych działań. Ważnym elementem rozmowy jest sprawdzenie, czy rodzic niekrzywdzący będzie stanowił gwarancję bezpieczeństwa i czy w tej sprawie będzie współpracował z placówką, która od tej chwili powinna monitorować sytuację rodzinną dziecka.

- ♦ **Procedura *Niebieskich Kart***

Jest uruchamiana w warunkach, w których zachodzi podejrzenie występowania przemocy w rodzinie dziecka.

- ♦ **Zawiadomienie sądu rodzinnego**

Ma miejsce, jeśli w rodzinie występuje niewydolność wychowawcza lub zaburzenia prawidłowego systemu opiekuńczego.

- ♦ **Wezwanie lekarza lub poinformowanie policji o stanie zdrowia dziecka**
Następuje wtedy, kiedy jest zagrożone zdrowie lub życie dziecka.

Slajd 19

Rola zawodowa jako wyznacznik etycznego postępowania

Świadczenie pomocy dziecku oraz jego najbliższemu, doznającym przemocy w rodzinie, obarczone jest ryzykiem wyjścia poza rolę zawodową i w efekcie – przekroczenia granic etyki i/lub narażenia na wypalenie zawodowe. Aby nie znaleźć się w sytuacji zagrożenia, każdy profesjonalista, który ma kontakt z dziećmi, powinien „osadzić się w roli zawodowej”. Pozwoli mu to nie tylko na uniknięcie pułapek, ale też stanie się znaczącą pomocą w planowaniu kolejnych kroków postępowania, kiedy będzie musiał zmierzyć się z sytuacją konkretnej rodziny.

Rolę zawodową profesjonalisty określają:

- ♦ **Znajomość obowiązków i uprawnień w zakresie reagowania na przypadki podejrzenia przemocy w rodzinie**
- ♦ **Znajomość zakresu i celu działań**
Te elementy powinny być określone przez zespół pedagogiczny i zaprobowane przez dyrektora szkoły lub placówki jako znane i obowiązujące procedury postępowania na wypadek powzięcia podejrzenia przemocy w rodzinie.
- ♦ **Ewaluacja procesu pomocy dziecku i jego rodzinie**
Polega na okresowej ocenie skuteczności działań, dokonywanej w konkretnym czasie, i ma na celu zapobieganie przemocy oraz unikanie sytuacji, w której na skutek zaniechania ewaluacji kroków pomocowych stwierdzono, że warunki życia dziecka nie zmieniały się przez długi czas, a przemoc trwała nadal, np. w sytuacji, kiedy wszyscy liczą, że matka jako rodzic niekrzywdzący powstrzyma zachowania sprawcy.
- ♦ **Znajomość przepisów prawnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie:**
  - ✓ ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
  - ✓ rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury *Niebieskich Kart*;

- ✓ ustawa *Kodeks postępowania karnego* – art. 304;
- ✓ ustawa *Kodeks postępowania cywilnego* – art. 572;
- ✓ ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- ✓ ustawa *Kodeks karny* – art. 240 (znowelizowany 13 lipca 2017 r.).

♦ **Znajomość zawodowego kodeksu postępowania etycznego**

Slajd 20

Skutki nieznajomości roli zawodowej

Nieznajomość roli zawodowej powoduje:

- ♦ **Powstrzymywanie się od działań!**
Nie wiem, czy to do mnie należy;
- **Działanie niecelowe!**
Wydaje mi się, że nie zaszkodzi to zrobić;
- **Działanie chaotyczne i brak planowania!**
Zrobię to albo to – zobaczymy;
- **Zrzucanie odpowiedzialności za podejmowanie działań na inne osoby, służby!**
Niech oni to zrobią.

Slajd 21

Zasada poufności – dlaczego jest tak ważna?

Działania profesjonalistów, prowadzone w ramach pomocy dzieciom doświadczającym przemocy oraz ich rodzinom, objęte są poufnością. Ochronie podlegają informacje dotyczące dziecka i jego rodziny przed dostępem osób, które nie biorą udziału w procedurach wdrażanych przez szkołę lub placówkę oświatową. Jeśli ma miejsce wymiana informacji – powinna służyć podejmowaniu kolejnych działań interwencyjnych i odbywać się w ich zakresie.

Zasada poufności jest bardzo ważnym elementem procedury i powinna być przestrzegana ze względu na:

- ◆ **Nierówność relacji dziecko – dorosły, który mu pomaga**
Dziecko, ujawniając informacje na temat swojej sytuacji osobistej i rodziny, daje dowód zaufania do osoby dorosłej, której powierza swoją sprawę. Oczekiwania dziecka dotyczą otrzymania pomocy przy możliwie najmniejszym koszcie osobistym, wynikającym z tej sytuacji – dlatego omówienie z nim kwestii poufności oraz danie sygnału, że profesjonalista będzie przestrzegał tej ważnej zasady, przynosi dziecku ulgę i sprzyja jego otwartości.
- ◆ **Ograniczenia etyczne**
Wynikają z istoty zawodów nauczyciela, pedagoga, psychologa, dających duże możliwości dostępu do spraw dziecka – historii jego życia, nurtującego je problemu – dlatego są obciążone największymi ograniczeniami etycznymi.
- ◆ **Szacunek dla dziecka w następstwie obdarzenia profesjonalisty zaufaniem**
Dziecko ujawniające w rozmowie z profesjonalistą informacje o przemocy w swojej rodzinie zawiera je osobie dorosłej. Zapewnienie o poufności tych informacji jest wyrazem poszanowania dziecka, zwłaszcza w kontekście braku szacunku, czego dziecko doświadcza jako ofiara przemocy w domu.

Złamanie zasady poufności oznacza powtórny wiktyimizację dziecka, które ponownie traci kontrolę nad ważną dla niego sytuacją, o której rozmawiało z profesjonalistą. Osoba dorosła, która łamie zasadę poufności, nie dba o tę potrzebę dziecka, podobnie jak robi to sprawca przemocy, który nie zauważa potrzeb dziecka i ich nie respektuje.
- ◆ **Odpowiedzialność za naruszenie poufności**
Przekazanie informacji osobie nieuprawnionej staje się automatycznie obszarem odpowiedzialności osoby, która te informacje przekazała.

WAŻNE!

Warto znać przepisy o poufności działań na rzecz ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie, np. dotyczące prac grupy roboczej w ramach procedury *Niebieskich Kart*. Przepisy te określają zakres i tryb wymiany powziętych informacji, przekazywanych sobie przez powołane służby.

